

Bijbelstudie Abraham #4   Ongeloof (God ziet)

Genesis 16

Genesis 15 begon met twijfels, onzekerheden en angsten van een man omdat hij en zijn vrouw geen kinderen kunnen krijgen. Genesis 16 begint met de twijfels, onzekerheden en angsten van een vrouw omdat zij en haar man geen kinderen kunnen krijgen.

Voor haar, voor Saraï, heeft dit gegeven nog een diepere betekenis. Want Abram zien we op de voorgrond allerlei dingen met God meemaken, terwijl zij op de achtergrond staat. De keer dat ze aanwezig was, leek ze slechts een pion in Abrams schaakspel met Farao (Gen.12:10-20).

Ook heeft Abram van God gehoord dat ze een zoon zullen krijgen, maar zij is degene door wie dat moet gebeuren. En, ook niet onbelangrijk, ze zijn nu al tien jaar in Kanaän. Tien lange jaren zonder kinderen en hoe meer Abram zich vastklampt aan de de belofte van God, hoe meer de druk voor haar toeneemt.

Vers 1 opent dan ook met ‘Saraï baarde *hem* geen kinderen’. Naast het verdriet speelt het gevoel van falen tegenover haar man. Zeker in die cultuur, die zich kenmerkte door eer en schaamte, was het als vrouw je belangrijkste roeping in het leven om kinderen te krijgen, om nageslacht te garanderen en daarmee ook bestaanszekerheid.

Een vrouw die kinderloos bleef was niet alleen een schande of iemand die in ongenade was gevallen, zo’n vrouw was eigenlijk ook een last, overbodig. Vanuit diepe gevoelens van schaamte en tekortschieten trokken sommige vrouwen zelfs de woestijn in, afwachting tot ze daar zouden sterven om zo niemand meer tot last te zijn.

Kun je je voorstellen hoe Saraï zich gevoeld moet hebben? Ze heeft gefaald als vrouw, ze heeft gefaald tegenover Abram en ze zegt ook nog eens tegen hem: ‘De HEER houdt mijn moederschoot gesloten’ (16:2). Het voelt ook nog eens alsof God zelf tegen haar is.

Dit is een kwetsbare en en gebroken vrouw. De enige route om toch een kind voort te brengen was proberen om een andere vrouw in je huishouden zwanger te laten worden van je man. Dat was een bekend en en geaccepteerd gebruik in die cultuur. Het kind gold dan als jouw kind.

Dus zegt Saraï tegen Abram: ‘Je moest maar met mijn slavine slapen, misschien kan ik door haar nakomelingen krijgen’. Dit is het beste wat ze hem nog kan bieden. ‘Abram, hier heb je mijn slavine, zij kan ook jouw vrouw worden, probeer het maar ..’

Die andere vrouw is Hagar. Saraï betekent ‘vorstin voor mij’. In hoofdstuk 17 geeft God haar een nieuwe naam Sarah wat betekent ‘vorstin !’. Hagar betekent ‘zwerfster te gast’ in ons huidige taalgebruik: ‘vreemde’ of ‘vluchteling’.

Hagar komt uit Egypte. Meegekeregen en waarschijnlijk door Farao aan Abram en Saraï gegeven toen ze uit ongelof een uitstapje maakten naar Egypte.

Weet je hoe vaak ze bij haar naam genoemd wordt door Abram en Saraï in dit gedeelte ? Nul keer.

Wat je wel leest is: *mijn slavine*, *haar*. Hagar wordt altijd aangeduid als bezit. Altijd afkomstig uit een plek waar Abram niet had moeten zijn. Saraï is de elite. Hagar is Egypte. Saraï is rijk, Hagar is arm, altijd inferieur en ondergeschikt. Totdat de slavine ineens de tweede vrouw wordt van Abram. Totdat wat bij Saraï maar niet wil lukken, bij Hagar in één keer lukt.

Ze wordt zwanger en dat verandert alles.

Opeens gaat ze van minderwaardig naar bewonderenswaardig, van inferieur naar superieur.

Met als gevolg dat alle verborgen wrok, wroeging en jaloezie van Hagar er nu ongefilterd uit komt:

‘Toen Hagar merkte dat ze zwanger was, verloor ze elk respect voor haar meesteres’ (16:4).

Letterlijk: zij is als niets in haar ogen. De slavine is nu meer dan haar meesteres. Wat een heerlijk gevoel moet dat zijn geweest voor haar. Degene die het altijd voor het zeggen had is nu niets meer.

Slechts een zielige vrouw die het van zichzelf verloren heeft.

Waar is Abram in dit verhaal ? De man van geloof, die hoorde naar de stem van God ?

Het eerste wat we over Abram lezen is dat hij instemde met het voorstel van Saraï. Letterlijk:

hij hoorde naar de stem van Saraï, waarmee de schrijver benadrukt dat hij in deze situatie dus niet naar de stem van God heeft geluisterd.

‘Oh, of ik in plaats van met mijn oude vrouw met die jonge slavin wil slapen ?

Geen probleem, alles voor de goede zaak’

Het tweede wat we zien is dat wanneer Saraï haar beklag bij Abram komt doen, hij zich volledig distantieert van haar. Saraï stelt dat God voor haar moet opkomen, wat de vraag opwerpt of Abram dat ooit echt gedaan heeft voor zijn vrouw.

Abram zegt min of meer tegen zijn vrouw: ‘Je bent nu boos? Prima, hier heb je d’r. Het is jouw slavin, dus regel het maar ...’ - Wat een laffe actie. Hij laat het allemaal maar een beetje gebeuren.

Op haar beurt maakt Saraï van de gelegenheid gebruik om vol over Hagar heen te walsen en haar totaal te vernederen. Je kunt je voorstellen hoe Saraï geen woorden en middelen onbenut liet om Hagar helemaal kapot te maken. Mogelijk het liefst ten overstaan van anderen in het huishouden van Abram.

Hagar wordt geknakt en gebroken door haar meesteres en niemand die voor haar opkomt.

Ze is een speelbal van een onzeker echtpaar. Het leek even zo mooi, maar het pakt verschrikkelijk uit.

Twee beschadigde vrouwen en een passieve man in het midden.

Wat heeft deze familieruzie met ons leven te maken ? Daarom wil ik met elkaar nadenken over onszelf en wat we van onszelf vinden. Wie zijn wij als mens, wat bepaalt onze eigenwaarde?

Voor Hagar en Saraï was het krijgen van een kind de hoogste vorm van eigenwaarde. Voor ons zijn het andere dingen.

Door de bank genomen ‘moeten we altijd bijzonder zijn’. Maar op de een of andere manier doen we het toch altijd fout.

Je moet altijd voldoende geld hebben, maar je kunt niet om geld vragen.

Je wilt slank en dun zijn, maar je moet zeggen dat je gezond wilt zijn.

Je moet de baas kunnen spelen, maar je mag niet gemeen zijn.

Je moet leidinggeven, maar je kunt de ideeën van anderen niet de kop indrukken.

Je moet nooit oud worden, nooit onbeleefd zijn, nooit opscheppen, nooit egoïstisch zijn.

Faal nooit, toon geen angst, loop nooit uit de pas. Het is te moeilijk !

Dus conclusie: we raken in de knoop omdat we vinden dat andere mensen ons leuk moeten vinden.

Dus kijken en vergelijken we om onszelf waarde toe te kennen.
Wat het oplevert is een wereld vol competitie, met mensen die waardevol en waardeloos zijn.

Het gevolg is dat we met elkaar een beklemmende prestatiesamenleving hebben gecreëerd vol mensen die moe en afgemat zijn.
Die bezwijken onder de druk om zichzelf waardevol te maken.

Wat is dat voor jou ? Wat is hetgeen waar jij aan moet voldoen, wil je voor je gevoel werkelijk iemand zijn ?
Welke droom, welk doel moet je gerealiseerd hebben voordat je met voldoening naar jezelf kunt kijken in de spiegel ?

Of misschien heb je dat al gedaan. Dan is de vraag: wat is datgene wat je je meest trots maakt, waar je je diepste vreugde en waarde uit haalt ? Hoe wil je herinnert worden ?

Het zijn deze dingen die ons volledig in de greep kunnen houden.

Wat is de opdracht in deze situaties van kijken en vergelijken? Laat los !

Laat al die dingen gewoon los en wees jezelf. Laat je niet gek maken, want je bent al waardevol,
je bent al bijzonder, je bent uniek en buitengewoon getalenteerd.

In de christelijke variant doen we daar dan nog een religieus sausje overheen:
'Jij verdient Gods liefde, jij bent Jezus waard, dus sta op en schitter!'

In het beste geval voelen we ons wat beter, in het slechtste geval overschreeuwen we onze pijn en gebrokenheid.

Maar als het er echt om spant in je leven, bijvoorbeeld in ziekte, crisis of nood, dan merk je al snel dat dit te dun is en niet werkt.

Nog een andere reactie is relatieveren: 'Ja, het leven is nu eenmaal veeleisend, dus accepteer het. Focus op wat wel goed gaat.
Het leven is gewoon vaak een zesje of een zeventje'. Dit blijkt toch niet de oplossing te zijn van onze tekortkomingen.
Diep van binnen hunkeren we ernaar om echt op waarde geschat te worden, gekend en geliefd te zijn en blijkbaar is dat iets wat we zelf niet kunnen creëren.

Zo worden we uiteindelijk heen en weer geslingerd tussen grootsheid en gebrokenheid, tussen onze diepste verlangens en grootste onzekerheden. Net als Hagar, die in een achtbaan zit van inferieur naar superieur. Van slavin in het huishouden naar de ster in de familie. Veracht en verheven om vervolgens weer hard te vallen.

Uiteindelijk vlucht ze vol angst weg. Een zwangere vrouw in de woestijn zie zowel fysiek als mentaal gebroken is. Zo triest. Een leven als dit wens je niemand toe.

Waar is God in dit verhaal ? Pas wanneer alle hoop verloren lijkt te zijn, laat Hij van zich horen. Hagar was niet op zoek naar God, maar God was wel op zoek naar haar. Juist de vrouw die afgeserveerd is, voor wie geen ruimte en plek meer is, is degene die God opzoekt en ontmoet, midden in de woestijn.

Op de een of andere manier is het in de Bijbel steeds weer de woestijn waar mensen God ontmoeten. We lezen in vers 7 dat de engel van de HEER Hagar daar aantrof. Niet een engel, maar **de** engel. Wie is dat? Hagar herkent en erkent dat het God zelf is die met haar spreekt.

Wat zo opvallend is aan deze verschijningen is dat Degene die alles weet en alles ziet, begint met een vraag. God doet dat voortdurend. In Genesis 3 'waar ben je', in Genesis 4 'waarom ben je zo boos', in Genesis 32 'wat is je naam' (waar God aan Jacob vraagt en zegt voortaan heet je Israël))

Hier bij Hagar stelt God twee vragen die de kern van ons bestaan raken, namelijk:

'Waar kom je vandaan' en 'waar ga je naartoe?'

Voor de vrouw voor wie er geen ruimte is, maakt God ruimte:

'Kom, vertel je verhaal, wat is er gebeurd?'

'Ik ben gevluht voor Saraï, mijn meesteres', begint Hagar haar verhaal.

Als ons gevraagd wordt waar we vandaag komen, noemen we meestal onze woonplaats.

Als er verder doorgevraagd wordt, beginnen we misschien over onze afkomst of onze geschiedenis:

ik kom uit deze situatie, dit is wat ik heb meegemaakt. Ik kom uit een gezin met een ziek kind, naar wie altijd alle zorg ging.

Ik kom uit een huis met gescheiden ouders, een afwezige ouder, een onveilige ouder. Ik kom uit een verleden waarin ik gepest werd, waarin ik altijd teveel was, waarin ik anders was, erbuiten lag, altijd mezelf moest bewijzen.

Misschien moeten we nog wel verder terug als ons die vraag gesteld wordt.

Niet waar wij allemaal vandaan komen. **Dit** is jouw oorsprong: **jij komt ten diepste van God.**

Je bent niet het product van toeval, maar je bent bedacht, bedoeld en gewild door een almachtige Schepper God !

Je bent prachtig gemaakt, bedoeld om te heersen en te regeren. Om een bron van zegen te zijn voor je omgeving en die tot bloei te brengen. Met unieke mogelijkheden, talenten en ongekende creativiteit, net als je Vader. Omdat je gemaakt bent naar het beeld van God en daarom ben je per definitie van onschatbare waarde, bedoeld om Zijn glorie en koningschap te weerspiegelen naar deze wereld ! Dit is wie we ten diepste zijn, dit is waar we werkelijk vandaan komen !

Deze woorden die we vandaag horen zijn helemaal waar: je bent van waarde, je mag er zijn, neem je plek in, sta in je kracht.

En dit is nog niet het hele verhaal. Je bent namelijk nog veel waardevoller dan je ooit had kunnen dromen, **omdat** je gemaakt bent naar het beeld van God.

Tegelijkertijd is er nog een andere realiteit, die ons leven kleurt. We zijn de kroon op Gods schepping en oneindig waardevol, maar we zijn ook diep gevallen. Omdat we uit de relatie met God zijn gestapt, ons tegen Hem hebben verzet en zelf god wilden zijn. Dit is waar we ten diepste vandaan komen.

We zijn nog steeds het beeld van God, maar we zijn gebroken spiegels met een verwrongen en beperkt beeld van onszelf. Dat is de reden waarom we steeds weer op zoek zijn naar waarde en erkenning.

Dan de tweede vraag: waar ga jij naar toe? Hierop antwoorden we met onze dromen, doelen en idealen.

Waarvan we denken: als ik dit waarmaak of hier kom, zal ik waardevol zijn, erkend worden en geluk vinden.

Het opvallende aan Hagar is dat zij die tweede vraag helemaal niet meer beantwoordt.

Ze heeft eigenlijk geen idee waar ze naar toe gaat. De zwangerschap is toch niet het antwoord op haar minderwaardigheid.

Dit is zo mooi aan God. Hij alleen weet waar wij ten diepste vandaan komen. Hij kent ons helemaal, ons hele verhaal, de volle waarheid. Onze grootsheid en onze gebrokenheid. En Hij alleen weet onze toekomst, waar we naar toe gaan, onze bestemming.

Wanneer je zelf totaal geen idee hebt of wanneer je wel je eigen stip voor jezelf op de horizon hebt. God kijkt veel verder dan dat. Soms betekent dat dat Hij je in situaties en op plekken brengt die je zelf niet uitgekozen zou hebben, omdat Hij het hele plaatje ziet en jij niet.

In dit geval zegt Hij tegen Hagar: ‘Ga terug naar je meesteres en wees haar weer gehoorzaam’ 16:9
Terug naar Abram en Saraï ? Met al die spanning, dat gedoe en die onveiligheid ?
Dat klinkt niet heel liefdevol, en toch is dat voor nu de plek voor haar om te zijn, omdat God weet wat de toekomst gaat brengen.
Want als God roept, geeft Hij ook beloftes: Genesis 16:10-12

God heeft een toekomst voor Hagar, een toekomst voor haar zoon en een toekomst voor al zijn nakomelingen. Dit zal allerlei spanningen opleveren, spanningen die we tot op de dag van vandaag voelen. Hij zal zich altijd een nummer twee voelen, maar zelfs voor deze zoon is een toekomst.

De belofte die God aan Hagar geeft lijkt verrassend veel op de oorspronkelijke belofte van God aan Abram. Te midden van allerlei aartsvaders is dit de enige vrouw in de Bijbel die zo’n grote belofte van nageslacht krijgt. Want bij God is er geen schaarste, geen competitie.

Niet de zegen voor voor de ene ten koste van de andere. Dit is wie God is. God ziet en Hij verleent waardigheid. Mensen die op de vlucht zijn komt Hij achterna. Mensen die machteloos zijn geeft Hij een toekomst. Hij gaat Zijn weg met Abram en zijn familie en Hagar en haar nageslacht.

We komen nu bij het hart van God. In een wereld waarin je moet vechten om gezien te worden is Hij het die haar werkelijk ziet. Haar diepste verleden en haar verre toekomst. Hij is de enige die haar bij haar naam noemt in dit verhaal.

Nog voordat Hagar één woord gesproken heeft, kent de engel van de Heer haar naam en haar verhaal. Ook al is het compleet uit de hand gelopen, deze hele toestand valt niet buiten Gods liefdevolle zorg.

Daarom zegt de engel: ‘De HEER heeft gehoord hoe zwaar je het te verduren had’ (16:11)

Hij zegt niet: Ik heb *erover* gehoord, of: Ik heb je gebed gehoord.
Nee, haar hartekreten hebben het hart van God zelf geraakt.

God hoort niet *over* iets, maar Hij hoort *ons*. God heeft een hart dat hoort naar onze pijn en ons lijden en God komt naar ons toe wanneer we lijden, want dat is wie Hij is.
Daarom zegt Hagar vol verwondering 16:13 (Naardense vertaling).

'Gij, El Roï, God die mij ziet!'

U kent mij werkelijk ! Het is deze ontmoeting met God die fundamenteel iets verandert bij Hagar in haar diepste identiteit. Hoe weten we dat ? Waarover is Hagar het meest verwonderd ? Waar haalt ze haar diepste vreugde en waarde uit ? Niet meer het feit dat zij wel zwanger is en Saraï niet.
Zelfs niet de beloftes die ze krijgt van een groot nageslacht.

Waar ze wel van onder de indruk is, is de belofte, ze is vooral ondersteboven over Degene die haar die belofte gegeven heeft. Vol ontzag roept ze het uit:

'heb ik niet juist uitgezien naar 'Die mij ziet'?

God is degene die iedereen ziet en die alles ziet. God is een ziener. Niet degene die mij ziet, maar die echt alles ziet.

In vers 14 krijgt deze plek, deze bron een naam:

'Beëer Lachaj Roï, bron van de Levende die mij ziet'.

Tim Keller heeft het in een preek over Hagar als volgt gezegd: *1.)

'Dit is het evangelie; God is zo heilig, zo groot, zo ontzagwekkend. En toch, ik word uitgenodigd om dichtbij te komen zonder te sterven.

De reden dat ze terug kon gaan is dit: als je gelooft in een God die ziet en die van alles en iedereen houdt en waar alles oké is, maar je ziet niet dat je een zondaar bent die niet zomaar dichtbij kan komen, dan wordt Gods liefde goedkoop.

Als je alleen maar ziet dat je een zondaar bent die niet zomaar dichtbij kan komen en je realiseert je niet dat Hij genadig is, dan zul je nooit dichtbij durven komen.

Alleen het een of het ander zal je niet diepgaand veranderen. Maar als een God die zo groot is, mij verwelkomt en een God die alles van mij weet, mij zo liefheeft, wat heb ik dan nog om bang voor te zijn ?

Het is alleen deze God die ons ten diepste geeft waar we naar verlangen. Ongekende waarde, een rotsvaste identiteit en een hoopvolle toekomst.

*1.) Tim Keller, Hagar and the Son, preek in Redeemer Presbyterian Church in New York